

Värskas Gümnaasiumi ainekava gümnaasiumile	
Ainevaldkond:	Sotsiaalsained
Õppeaine:	AJALUGU (Üldajalugu)
Klass:	11. klass
Tundide arv õppeaastas:	35
Rakendumine:	1.09.2021, täiendatud 2021.
Koostamise alus:	Gümnaasiumi riiklik õppekava; Värskas Gümnaasiumi õppekava
<p>1. Õppeaine kirjeldus</p> <p>2.</p> <p>Gümnaasiumi kohustuslik „Üldajalugu“ kursus kontsentreerub Euroopa ajaloo kõige olulisematele ühiskondlikele ja kultuurilistele nähtustele, mille tundmine on haritud inimesele enesestmõistetavalt tarvilik. Kursus juhatab sisse gümnaasiumi ajalooõpetuse ja annab seega tausta järgnevate Eesti ajaloo kursuste õppimiseks. Suunitlus on sotsiaalkultuuriline; poliitilist ajalugu käsitletakse vaid niivõrd, kui võrd on minimaalselt vajalik sotsiaalsete ja kultuuriliste protsesside mõistmiseks, ning üksikuid riike vaadeldakse vaid selleks, et näitlikustada üldisemat (Inglismaa ja parlamentarism, Prantsusmaa ja absolutism jt). Eesmärk on luua ülevaatlik tervikpilt Euroopa tsivilisatsiooni peamistest arengujärkudest (antiikaeg, keskaeg, uusaeg), tuues esile nähtused, mille mõju ulatub tänapäeva (Kreeka-Rooma kodanikuühiskond, Rooma õiguskorraldus, ristiusk, reformatsioon, valgustusideed, industriaalühiskond, sotsialismi-ideoloogia jne), ja näidates sotsiaalmajanduslikke, riiklikke ning kultuurilisi protsesse nende olemuslikus seoses.</p>	
<p>3. Õppe- ja kasvatus eesmärgid</p> <p>Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta 	
<p>4. Õpitulemus</p> <p>Teema „Antiikaeg“ läbimisel õpilane:</p>	

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
- 2) selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- 3) tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid;
- 4) iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- 5) iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi, toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel, töötab ajastut iseloomustavate allikatega ning hindab neid kriitiliselt;
- 6) näitab kaardil Kreeka linnriike ja hellenistliku kultuuri levikuala ning Rooma riigi laienemist;
- 7) teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;
- 8) teab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus.

Teema “**Keskaeg**” läbimise järel õpilane:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis;
- 2) iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid;
- 3) iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana;
- 4) teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond,
- 5) iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit;
- 6) teab ristisõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;
- 7) iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus, inkvisitsioon, ristisõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan;
- 9) teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloomustab nende tegevust.

Teema “**Uusaeg**” läbimise järel õpilane:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal; 2) iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid;
- 3) teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale;
- 4) iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;
- 5) näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil;
- 6) tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: renessans, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, monopol, urbaniseerumine, sotsialism;
- 8) teab, kes olid Leonardo da Vinci, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust.

5. Öppesisu

1) Antiikaeg

- Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena. Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu. Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homeroose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud. Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur.
- Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus. Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma. Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst. Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.
- Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

2) Keskaeg

- Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.
- Frangi riik: Karl Suur.
- Lääne-Euroopa riikide teke. Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur.
- Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.
- Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.
- Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristisõjad.
- Ülikoolid ja skolastika.

3) Uusaeg

- Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.
- Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal.
- Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.
- Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade mõju Euroopale: valgustus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale. Viini kongress.
- Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke. Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid.
- Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

6. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

2) taotletakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvialadega tegelda;

- 3) võimaldatakse nii üksi- ja ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd jm kooperatiivse õppimise vormid), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks, ent ka koostööle orienteeritud õppijaiks, loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja –vahendeid (e-õpikud, e-keskkonnad);
- 6) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisele; 7) arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 8) kasutatakse mitmekülgset õppemeetodite valikut rõhuasetusega aktiivõppemeetodeile: vestlus, arutelu, diskussioon, juhtumianalüüs, paaristöö, projektõpe, rollimäng, rühmatöö, väitlus, ajurünnak; ajaloolise kujutluse loomine, tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud), filmi- (õppe-, dokumentaal-, mängu-) ja pildi- (karikatuur, plakat, maal jm) analüüs;
- 9) luuakse võimalused koostada referaat, ajajoon, õpimapp ja uurimistö, teha praktilisi uurimistöid (nt töö allikate ja kaardiga, töölehtede ja kontuurkaardi täitmine, loovtöö/arutluse/arvamusloo kirjutamine, töö esitlemine, infootsing teabeallikatest, infoanalüüs), osaleda temaatilistes mängudes (koostöös muuseumite pedagoogiliste programmidega jm);
- 10) laiendatakse õpikeskkonda: arvuti-/multimeediaklass; sotsiaal-kultuuriline ja ajalooliskultuuriline keskkond (muistised, ehitised), looduskeskkond, muuseumid, arhiivid, raamatukogud, festivalid, teater, kino jm;
- 11) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga (kohtuda erinevate inimestega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane

7. Hindamise põhimõtted

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpitulemusi kontrollides jälgitakse teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu. Oluline on ka üldpädevuste arendamine ning jälgimine.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, uurimusliku töö kirjutamist, loovtöid, grupitöid ning arutluse kirjutamist. Üksikfaktide teadmisele tuleb eelistada tähtsamate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Olulist rõhku pannakse konteksti mõistmisele ning sündmuste omavaheliste seoste leidmiseks suuremas pildis.

Hinnatakse ja tagasisidestatakse ka erinevaid oskuseid nii grupitööde kui ka individuaalülesannete puhul, näiteks esinemis- ja suhtlemisoskust, koostööd, kriitilist mõtlemist, visuaali ning loovust ja panustamist.

8. Füüsiline õppekeskkond, õppekäigud

Õpikeskkond valitakse vastavast teemast lähtudes ja selleks võib olla õppeklass, arvutiklass, õppekäik. Klassiruumis on võimalik liigutada mööblit erinevate rühmatööde ning aktiivõppemeetodite läbiviimiseks. Võimalusel viiakse läbi tunde ka õues.

Vähemalt korra aastas külastatakse mõnda mäluasutust (muuseum, arhiiv jm) ning kutsutakse külla külalisesinejaid.

Klassis on olemas atlased, Euroopa-, maailma- ja Eesti kaardid.

9. Õppematerjalid

- 1) Mait Kõiv, Linda Kaljundi, Mati Laur, Tõnu Tannberg. Ajaloo õpik Gümnaasiumile. Üldajalugu. 2015, Avita.
- 2) ajaloo atlas gümnaasiumile
- 3) digitaalsed õpikeskkonnad (histrodamus, e-Koolikott, muuseumite virtuaalnäitused, hariduslikud virtuaalmängud, ajaloofilmid, jm)
- 4) digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid (ETV arhiiv – Ajavaod, Uue aja lood, Seto kuningriik, Muuseumirott, Ajaloo vabrik, Etnomosaiik, ENSV jne; MuIS, Fotis, Rahvusarhiiv)
- 5) allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed (Ajaloolise tõe otsinguil (Umara, 1999), Eesti omariikluse arengust (2002), Baltimaade ajaloo lugemik (Avita, 2002), „Eesti ajaloo pöörded“ jm)
- 6) õpetaja ettevalmistatud materjalid (esitlused, õppevideod, töölehed, mängud)
- 7) Koraan ja Piibel
- 8) erinevad teooriaosa toetavad videomaterjalid ümberpööratud klassiruumi põhimõtte rakendamiseks, näiteks Kristo Siigi videotunnid ning muud eesti- ja inglise keelsed videod.
- 9) Dokumentaal- ja mängufilmid (Andrew Marr „History of the world“ dokumentaalseriaal, jm)

Muud ajaloo teemalised ajakirjad ja ajalehe väljalõiked.

10. Üldpädevuste kujundamine

- 1) Kultuuri- ja väärtuspädevus
- 2) Sotsiaalne ja kodanikupädevus
- 3) Enesemääratluspädevus
- 4) Õpipädevus
- 5) Suhtluspädevus
- 6) Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus
- 7) Ettevõtlikkuspädevus
- 8) Digipädevus

11. Lõiming ainevaldkondadega

- 1) Keel ja kirjandus
- 2) Võõrkeeled
- 3) Matemaatika
- 4) Sotsiaalsed
- 5) Kunstiained
- 6) Kehaline kasvatus
- 7) Valikained: pärimusõpetus

12. Läbivad teemad

- 1) Elukestev õpe ja karjääri plaanimine
- 2) Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- 3) Tervis ja ohutus
- 4) Kultuuriline identiteet
- 5) Teabekeskond
- 6) Tehnoloogia ja innovatsioon